

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

§. 2. Causam successionis intensiuæ in alteratione secundum propria[m]
sententia[m] assignat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

potest expelli, & introduci frigiditas. Dices, agēs perdidisse calorem, & acquisivisse frigiditatem in primo instanti productionis quinque graduum, ac proinde in secundo posse hanc iacturam refarcire, eodem modo dicam ego, agens perdidisse calorem destructum ab alio agente in instanti præcedenti primam productionem, horum quinque graduum, & applicationem huius passus.

- 15 Has omnes difficultates fugisset hic Author, si doceret dum illi in hac re alia difficultatem fugiendi via non apparebat, calorem non conservari à causa producente, sed à Deo, sic enim rectè explicaretur successio qualitatis, licet enim hic philosophandi modus minus philosophus visus fuerit, non tamen esset aliquibus sectatoribus destitutus, multi enim illum insequuntur, & sanè magis alienum est à Philosophia asserere agens remissum posse agere in passum intentum, postque agens, & passum secundum eandem qualitatem ad invicem reagere, & se mutuo fovere, quæ omnia communis sententia negat, & efficacissimè impugnantur rationibus supra factis. Alia mihi superest via, qua prædicto argumento facile satisfaciam, etiam si assetam qualitatem conservari à primo producente, illam aperiam, dum in hac questione meam sententiam explicem.

§. II.

Causam successionis intensivæ in alteratione secundum propriam sententiam assigno.

- 16 **D**uplici modo potest alteratio esse successiva, primò per accidens ratione applicationis agentium, quia successivè agens applicatur passio, sicut successivè producit lux luminoso successivè applicato ab homine illum vehente qui se successivè movet, & ad suum motum luminosum. Non loquimur de hac successione, sed de successione, quæ sub eadem agentis, & passus applicatione cadit, quia agens non agit in primo instanti totum quod in se habet, neque extensivè, neque intensivè. Agam prius de successione intensivæ quæ explicatè facili successione extensionis explicabo.
- 17 Successionem non oriri ex resistentia activa remota, & impropria, quæ agens suum contrarium diminuit certissimum esse puto, & ferè omnes fatentur, quod enim frigidum in hoc instanti corrumpat aliquos gradus caloris non potest esse impedimentum, ut reliqui gradus permanentes in eodem instanti non producant quicquid possunt, & consequenter gradus illos, quos in instantibus sequentibus producent.
- 18 Deinde assero ex resistentia activa propriè dicta præcisè, & secundum se considerata non posse oriri successionem intensivam in communi opinione asserente calorem, & quemcumque alium effectum conservari à primo producenti, dum hoc est applicatum, quod efficaciter probat argumentum factum à recentiore supra impugnato, quia ex hoc capite præcisè agens in primo instanti agit id, quod in secundo poterit agere præsentem eodem contrario, licet non totum id quod ageret illo deficiente, exempli gratiâ, pono passum nudum applicatum calido agenti, & frigiditas hæc duo mutuâ inter se resistentiâ attemperantur, & agens producit quinque gradus, & frigidum tres, quolibet illorum octo producturum, si contrarium agens illius actionem non impediret in primo instanti, seu in primo congressu actionis, postea verò agentibus invariatis, & resistentia formali seclusa, neutrum illorum aliquid amplius produceret. Idem dico de subiecto quod aliàs supponeretur cum qualibet qualitate, quod in primo instanti reciperet à quolibet agenti quicquid posset ab illo produci, si tantum resistentia activa daretur.
- 19 Ratio à priori hæc est. Agens calidum intendens producere octo partes caloris in passio resistit ne frigiditas producatur in subiecto, & hac producta resistit eodem modo ne conservetur, & ut expellatur: petit enim ut in subiecto non sit frigiditas, seu carentia frigiditatis, siue producta, siue non producta, unde frigidum non vincit resistentiam agentis calidi, dum primò producit frigiditatem, sed dum illam conservat, quia tam productio, quam conservatio est contra exigentiam agentis calidi resistentis productioni, & conservationi frigiditatis. quapropter ratione contrarij eadem virtus requiritur ad producendum, & conservandum, similiter ratione effectus, ut fatentur ferè omnes: ergo agens potens in aliquo instanti præsentem con-

trario simul producere unum gradum, & conservare alium poterit utrumque simul producere: ergo si effectus productus ab agente ab eodem est conservandus in primo instanti poterit produci quicquid in secundo potest produci, & conservari.

Dices, minorem virtutem requiri ad conservandum unum gradum caloris, & ad producendum alium, quia quando producuntur simul duo, expelluntur duo contrarij, quando verò unus conservatur, & alius producit, tantum expellitur unus gradus contrarij. Contra hanc solutionem sic argumentor: quando conservantur duo gradus caloris, impeditur agens contrarium ne producat duos alios frigiditatis, quos produceret, si non conservarentur gradus caloris, qui contra exigentiam contrarij conservantur, ergo ex parte contrarij eadem est resistentia ad conservationem, & ad productionem, quia in utroque casu actio, siue conservativa, siue productiva est contra eandem exigentiam agentis contrarij, & impeditiva effectus, quem contrarium intendit producere, quod autem respectu formæ informantis subiectum sit minor resistentia ad conservationem, quæ nullam qualitatem expellit, quàm ad primam productionem expultricem formæ contrarij, hoc ad resistentiam formalem non ad actiavam pertinet. Hæc iuxta opinionem quæ asserit calorem productum conservari à causa secundo illum producente.

In opinione quæ asserit calorem non conservari ab agente etiam applicato, quod illum produxit bene potest seclusa resistentia formali oriri successio à resistentia activa, quia agens quod tantum potest contrario resistentem producere unicum gradum, postquam illum in hoc instanti produxit, poterit in secundo cum cesset ab illius conservatione alium producere, & alium in tertio, pluresque successivè, nunquam tamen duos simul, quia illius virtus non valet contra resistentiam contrarij duos simul producere, vel conservare.

Dices posse oriri successionem alterationis, quia successivè corrumpitur virtus activa resistens, & quo minor est resistentia maior est effectus à contrario productus, cum autem successivè minuat virtus resistentia successivè crescit productus effectus. Rem non solvis: virtus activa resistens non potest successivè corrumpi ratione virtutis resistentiæ illam conservantis: ergo si successivè corrumpitur, est ratione resistentiæ formalis, vel quia agens illam corrumpens successivè applicatur. Si ratione resistentiæ formalis, ab hac orietur tota alterationis successio. Si ratione agentis successivè applicati, hæc successio erit per accidens, de qua non est questio. Omnes illationes sunt legitime: primum antecedens probatur ratione supra facta.

Successionem oriri ex resistentia formali ex dictis clare constat, quia cum non oriatur à resistentia activa pura necesse est oriri ab hac. Deinde quia calor conservatur à Deo successivè corrumpitur, ut patet experientia in aqua calida successivè se reducente ad pristinam frigiditatem, sed respectu caloris conservati à Deo non datur resistentia activa: ergo ratio successionis oritur ex resistentia formali.

Rationem huius conclusionis ex doctrina tradita facile dabo. Posita eadem virtute, quo minor fuerit resistentia, intensior producet effectus, sed in secundo instanti est minor resistentia formalis in passio, quam fuerat in primo instanti, & minor in tertio, & sic in quarto: ergo maior calor successivè producet in singulis instantibus. Totus difficultatis cardo in probatione Minoris vertitur, pro qua in memoriam revoco id, quod docui Puncto 1. videlicet agens producat primum gradum caloris in instanti, in quo illum producit, & corrumpit octavum frigiditatis, vincere resistentiam frigiditatis præcedentis in instanti antecedenti, verbi gratiâ, frigiditatis ut octo, etiam si in illo instanti non sit talis frigiditas. Ex quo infero calorem productum in primo instanti, quo agens applicatur subiecto quod independenter ab illa applicatione fuerat, & illa non intercedente esset in hoc instanti frigidum ut octo, esse contra resistentiam octo graduum frigiditatis præcedentium, quom agens tantum potest vincere duobus gradibus, v.g. quos producit in primo instanti, quibus productis iam in illo instanti tantum existunt sex gradus frigiditatis: postea verò idem calidum producat in secundo instanti calorem, tantum vincit sex gradus qui immediatè præcesserunt, corruptis enim in primo instanti duobus frigiditatis, tantum superfuere sex resistentes calori producendo, unde in secundo, cum calor producit tantum, producit contra resistentiam sex graduum frigiditatis, & calidum

calidum illum producat tantum vincit sex gradus inimicos: ergo in secundo instanti minorem resistentiam habet, quam in primo, ac proinde poterit producere, & conservare effectum, quem non potuit in primo instanti simul producere.

26 Obiicies gradus qui præcessit, & corrumpitur in hoc instanti, non est in hoc instanti: ergo non potest retardare actionem contrarij. Respondeo distinguendo antecedens; gradus qui præcessit non est in hoc instanti supposita actione illum expellente, concedo: independentem ab actione illum expellente, nego; deinde nego consequentiam. Hæc enim est differentia inter non esse in hoc instanti gradus præcedentis, & non esse gradus non præcedentis, quod non esse in hoc instanti gradus præcedentis in immediato supponit in hoc instanti formam contrariam introductam contra exigentiam gradus expulsi cum conatu agentis, in quo suas exercet vires, & quasi in hoc occupatum non potest ad aliam actionem transire: non esse autem gradus non præcedentis non supponit in hoc instanti actionem aliquam vincentem gradum, qui non fuit; cuius modo est non esse independentem à quacunque actione vincente contrarium.

27 Obiicies secundò. Si Deus in hoc instanti independentem à quacunque actione corrumpere gradus frigiditatis immediatè præcedentes, eodem modo introduceretur calor, ac si non præcessissent in instanti antecedenti, ergo gradus non existentes in hoc instanti non retardant actionem contrarij ex eo quod immediatè præcesserint. Resp. concedendo antecedens, & distinguendo consequens; gradus præcedens non retardant actionem agentis quando in hoc instanti non sunt, seu est illorum non esse independentem ab actione, quæ modò est, sicut contingit in hoc casu, concedo consequentiam, quando illorum non esse est dependenter ab actione, quæ est in hoc instanti vincente exigentiam præteritam, nego consequentiam.

28 Rem totam pro doctrina tradita, & argumentorum solutione paucis accipe. Applicato agente calido passo frigido prius natura, quam Deus decernat concurrere ad productionem caloris, considerat exigentiam agentis intendens producere duos gradus caloris, in quo priori, neque calor est productus, neque frigiditas conservata in passo pro illo instanti, quia si Deus decernat producere calorem, non conservabitur, si verò illum non producat, frigiditas durabit in passo; sic inspecta agentis exigentia inspicit Deus, an ex parte passi frigiditas præcedens in instanti antecedenti petat in hoc conservari, & momenta huius exigentia perpendit, illaque confert cum exigentia agentis, & illi annuit quæ fortius petit. Vnde ut calidum producat calorem in hoc instanti, necessum est, ut per propensionem ad productionem vincat exigentia, quam habuit frigiditas passi ad sui conservationem, quam si non vincit nihil agit, sed illius actio impeditur à contrario. Si verò Deus tantum inspicat exigentiam agentis ad productionem caloris, & nullam cognoscat exigentiam frigiditatis in passo ad sui conservationem, quia nulla frigiditas in illo præcessit, vel si cognoscat hanc exigentiam aliunde esse victam, semper cum agente concurrat sine collatione suæ propensionis, seu exigentia cum alio contrario, quod non est, seu supponitur deusitum. En in vno casu agens in priori naturæ propendens in effectum impeditur à contrario, & non in alio, in nullo autem in illo priori, in quo impeditur, seu Deus decernit non concurrere, cum illo, supponitur, neque videtur contrariū existens pro illo instanti, quia existentia frigiditatis v.g. conservata in hoc instanti, supponit non productionem caloris in eodem, quia si hic produceretur, illa non existeret, & omni priori, in quo causa prima, vel secunda est indifferens ad productionem caloris, in hoc instanti est indifferens frigiditas, ut pro illo instanti conservetur, & non conservetur, & non potest intelligi existens: ex quo inferitur manifestè ipsam non proptè existentem in hoc instanti, sed proptè existentem in instanti antecedenti impedire productionem caloris in hoc instanti faciendam, ac proinde plurimum conducere, ut calor producat, vel non producat in hoc instanti, frigiditatem præcessisse, vel non præcessisse in antecedenti.

29 Probavi iam successionem non posse provenire à resistentia actiua præcisè sumpta, & dimanare à resistentia formalis. Adde modò in expulsiōne qualitatis resistentis formalis, cuius agens actiue resistit pro conservatione illius, successionem qualitatis contrariæ introductæ provenire à

Frans. de Quiedo Philosoph. Tom. I.

resistentia formali, & actiua, quia licet hæc sine consortio formalis non possit causare successionem, illi tamen adiuncta maiorem successionem alterationis inducit, quam haberet alteratio si tantum fieret contra resistentiam formalem. Ratio est manifesta. Frigidum agens intendens producere frigiditatem contra resistentiam formalem caloris expellendi, & actiua ignis cōservantis minorem frigiditatem producit in hoc instanti, quam produceret, si tantum qualitas formaliter resisteret, quia idem est conatus, eadēque actiua propensio magis producet, quod minor fuerit resistentia, ut per se patet; ergo alteratio erit magis successiva. Probo consequentiā, quo remissior qualitas in singulis instantibus producit simul, eo est alteratio magis successiva, sed remissior qualitas producit simul in singulis instantibus, quando est resistentia formalis, & actiua, quam si esset tantum formalis: ergo est magis successiva alteratio positis duabus resistentiis, quam esset si vna tantum formalis vincenda obiceretur. Patet doctrina tradita experientia, quæ videmus maiorem successionem habere alterationem qualitatis, cuius opposita conservatur à causa secunda actiue resistente, quam illa, cuius contraria qualitas expellenda conservatur à Deo actiue non resistente, facilius enim frigus producitur absente igne conservante calorem, quam illo præsentē actiueque resistentē produceretur.

Obiicies: tanta potest esse resistentia formalis, ut non permittat produci simul duos gradus contrariæ qualitatis: ergo tunc resistentia actiua non potest esse causa, ut alteratio sit magis successiva, quia illa est summè successiva, in qua nihil simul producit. Respondeo admissio antecedenti, non esse inconueniens concedere illo casu qualitatem actiua non esse causam maioris successionis, quia nulla maior successio possibilis est. Existimo tamen data resistentia formali contra quam tantum potest prævalere agens per productionem vnius indiuisibilis nulla resistentia actiua intercedente, hac posita agens nil facturum, quia posita maiori resistentia agens minus producit, sed posita resistentia formali sine actiua tantum producere poterat indiuisibile qualitatis: ergo posita formali, & actiua nil producit.

§. III.

Causam successionis extensivæ secundum propriam sententiam explico.

31 Totus fui in successione intensiva explicanda, hac enim posita successiva extensio, illiusque causa facile percipitur, cum enim agentia agant vniiformiter difformiter per suam sphaeram, ad hoc ut extensio qualitatis perveniat ad partem passi distantem per sex partes, necessum est, saltem sex gradus intensivæ esse productos in parte immediata agentis, alioquin ad partem sextam passi nulla poterit qualitas pervenire, quia si in prima tantum producuntur quinque gradus in secunda producentur quatuor, in tertia tres, in quarta duo, vnius in quinta, & nullus in sexta: ergo rectè inferitur successio extensivæ ex intensiva, quia si probemus non produci in primo instanti applicationis sex gradus caloris in prima parte passi, rectè inferitur non produci in illo instanti gradum aliquem in sexta parte, ac proinde successivè intendi.

32 Id quod dixi de sexta parte de omnibus aliis vltioribus eodem modo rem explicat, in eadem enim mensura, in qua crescit intensio in partibus proximis crescit intensio in remotis: ergo extensio ad has erit successiva, si istarum intensio successiva sit.

33 Ex dictis inferes successionem alterationis oriri non tantum ex resistentia qualitatis contrariæ existentis in parte passi, ad quam in hoc instanti non extenditur alteratio, sed ex resistentia partium proximarum agentis, quia successio intensivæ illis contigit, quia si intensio partis proximæ, quæ sit in tempore fieret in instanti, extensio partis remotæ, quæ sit in eadem mensura in qua completur intensio partis proximæ fieret in instanti absque vlla mora, & non teneretur expectare tempus, in quo cōpleretur intensio partis proximæ nihil recipiendo in partibus temporis præcedentibus vltimum terminativum in quo completur intensio.

34 Dixi extensionem non oriri tantum ex resistentia qualitatis contrariæ existentis in parte passi, ad quam in hoc instanti non se extendit qualitas, quia etiam resistentiam huius existimo conducere, ut in hoc instanti qualitas non se extendat ad partem subiecti, quam informat; Rem probo, & explico.

R r

explico.